

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“___” травня 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства»

на тему: **«ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ АПК РЕГІОНУ**
(НА ПРИКЛАДІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)»

Виконавець:

студент ФЕУП

Удич Дмитро Юрійович _____

Науковий керівник:

д.е.н, доцент

Сментина Наталія Валентинівна _____

Одеса 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	
1.1. Агропромисловий комплекс: поняття, роль в економіці держави та необхідність оцінювання.....	6
1.2. Методи дослідження агропромислового комплексу.....	12
1.3. Державне регулювання розвитку агропромислового комплексу..	19
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
2.1. Основні тенденції розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області.....	25
2.2. Аналіз системи підтримки аграрного сектора регіону.....	35
2.3. Миколаївська область у рейтингу регіонів України за підсумками діяльності агропромислового комплексу.....	39
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
3.1. Перспективи розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області.....	49
3.2. Заходи підтримки малих і середніх сільськогосподарських виробників регіону.....	53
ВИСНОВКИ.....	62
Список використаних джерел.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Галузевій структурі національної економіки притаманні певні міжгалузеві пропорції, міжгалузеві виробничі зв'язки, що постійно посилюються і розширюються. Відбувається процес інтеграції різних стадій виробництва і розподілу тієї чи іншої продукції. В економіці України спостерігається взаємодія галузей у складі інтеграційних структур – міжгалузевих комплексів. Одним з таких найбільш потужних і багатогалузевих комплексів є агропромисловий комплекс. Це складний комплекс виробництва, що об'єднує різні галузі національної економіки, а саме: сільське господарство, харчову промисловість, м'ясо-молочну, борошномельно-круп'яну, комбікормову, мікробіологічну промисловість. У цьому комплексі зайнято близько 1/3 всієї чисельності працівників. На частку його галузей припадає понад 30% основних виробничих фондів. Галузі агропромислового комплексу формують близько 1/3 національного доходу і майже 2/5 валового суспільного продукту. У сучасних умовах для успішного розвитку усіх галузей АПК створюються нові форми організації агропромислового виробництва — агропромислові об'єднання, агро комбінати, агрофірми, асоціації, виробничі і науково-виробничі системи.

Агропромисловий комплекс – один з найскладніших багатогалузевих комплексів в економіці України. Він значною мірою визначає соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення, його забезпечення продуктами харчування, а промисловість — сільськогосподарською сировиною. Вирішення продовольчої проблеми здійснюється переважно в АПК. Саме через це він є важливою ланкою економіки і мусить мати пріоритетний розвиток.

Проблеми організації діяльності агропромислового комплексу, механізми підтримки та перспективи його розвитку розглядалися багатьма науковцями, зокрема необхідно відмітити таких як: Саблука П. Т.,

Голота А. С., Дідьківська Л. І., Мостовий Г. І., Смирний В. Р., Сіваченко І. Ю. та інші.

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінювання перспектив розвитку агропромислового комплексу регіону.

Мета роботи реалізується через конкретні завдання:

- дослідити сутність аграрно-промислового комплексу, його роль в економіці держави та необхідність оцінювання;
- розглянути методи дослідження агропромислового комплексу;
- з'ясувати особливості державного регулювання розвитку агропромислового комплексу;
- визначити основні тенденції розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області;
- проаналізувати стан державної підтримки аграрно-промислового комплексу в країні та регіоні;
- з'ясувати місце Миколаївської області у рейтингу регіонів України за підсумками діяльності агропромислового комплексу;
- визначити перспективи розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області;
- запропонувати заходи підтримки малих і середніх сільськогосподарських виробників регіону.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних аспектів оцінювання сучасного стану розвитку АПК та розробка пропозицій щодо перспектив його розвитку.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання стану розвитку АПК Миколаївської області.

Методи дослідження – метод порівнянь, табличний метод, економіко-статистичний та визначення відносних пріоритетів в дослідженнях ефективності функціонування аграрно-промислового комплексу.

Інформаційна база дослідження: Закони України, наукові публікації, та монографічні видання вчених, статистичні збірники та офіційні дані органів державної статистики України та регіону.

Результати дослідження (Перспективи розвитку АПК Миколаївської області) доповідалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Глобальні та регіональні аспекти інноваційного розвитку економіки» (28 березня 2019 р., м. Одеса).

ВИСНОВКИ

1. Агропромисловий розвиток є вагомим елементом у розвитку будь-якої держави, оскільки формує її матеріально-технічну базу та продовольчу безпеку. Варто відзначити роль агропромислового комплексу в розвитку економіки у цілому, оскільки саме продукція аграрних підприємств є основою діяльності інших галузей, таких як легка, харчова та переробна, забезпечуючи їх сировиною.

2. Агропромисловий комплекс характеризується складною галузевою структурою і включає такі сфери: сільське господарство; промисловість, що забезпечує переробку сільськогосподарської сировини; підприємства, що здійснюють виробництво засобів виробництва для галузі сільського господарства та безпосередньо пов'язаних галузей промисловості; підприємства, які спеціалізуються на заготівлі, транспортуванні та збуті продукції сільського господарства. відбулися значні зміни у виробничо-майнових відносинах в плані формування нових господарюючих суб'єктів на основі ринкових відносин.

3. На кінець 2018 р. у Миколаївській області нараховувалося 4 тис. діючих сільськогосподарських підприємств (зареєстрованих юридичних осіб та їхніх відокремлених підрозділів, для яких основним видом діяльності було вирощування однорічних, дворічних і багаторічних культур, відтворення рослин, тваринництво, змішане сільське господарство та допоміжна діяльність у сільському господарстві), за якими закріплено 1007,7 тис. га сільськогосподарських угідь. Найбільшу питому вагу у структурі сільськогосподарських підприємств займають фермерські господарства — 83,5%. Господарські товариства, які займаються сільськогосподарською діяльністю, а також приватні підприємства становили у 2018 році відповідно 8,6 % та 6,4 %. Найменшу питому вагу в структурі видів основних суб'єктів господарювання займають державні підприємства (0,3%) та виробничі кооперативи (0,5%). Це явище можна пояснити наслідками структурної

перебудови економіки України, яка розпочалася у 1990-х роках, переорієнтацією державної політики на розвиток приватних та фермерських господарств.

4. Сільськогосподарські підприємства області в основному спеціалізуються на вирощуванні зернових культур, соняшнику. Відтак, за період з 2013 по 2018 рр. посівна площа зернових та зернобобових культур зменшилась на 10,4%. Посівна площа картоплі зменшилась на 2,6%, овочеві культури – на 6,6%. Також у 2018 році порівняно з 2013 роком у сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області посівні площі соняшнику збільшились на 30,2%.

5. Подальший розвиток АПК повинен здійснюватися на основі впровадження систем комплексної автоматизації та механізації, використанні робототехніки, що забезпечить його оновлення та наближення якості продукції до високих рівнів світових стандартів. Так у рослинництві користуються попитом інновації, пов'язані із селекційною роботою, генною інженерією, генетично модифікованими організмами, розвитком системи органічного землеробства, систем краплинного зрошення, використанням космічних технологій у сільському господарстві та розвитку нанотехнологій. Машини у сільськогосподарському виробництві замінюють працю людини. Основним напрямком використання машин в АПК як було уже зазначено є комплексна механізація і автоматизація виробничих процесів, що означає перехід до індустріальних технологій. Збереження ручної праці значно знижує продуктивність праці. У тваринництві набирає розвитку спеціалізована тваринницька ферма, яка не є чим іншим, як промисловим підприємством, на якому всі процеси максимально автоматизовані. Відтак використання енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій в агропромислових підприємствах насамперед сприятиме підвищенню ефективності виробництва.

6. У зв'язку із порушенням паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, зношеність техніки та відсталість технологій, агропромисловий комплекс Миколаївського регіону без державної фінансової

та організаційної підтримки не здатен забезпечити динамічний розвиток галузі, безбитковість сільськогосподарського виробництва та вихід з конкурентоспроможною продовольчою продукцією на міжнародні ринки. Тому, держава повинна відігравати ключову роль в управлінні розвитком агропромислового комплексу. Необхідно забезпечити реальну економічну єдність між агропромисловим комплексом і взаємопов'язаними з ним галузями промисловості, оскільки неузгодженість у їхньому розвитку та порушення рівноцінності між ними поки що не дають можливості досягти планованих економічних результатів.

7. Розвиток переробних галузей повинен орієнтуватися на підтримання балансу між сировинною базою та потужностями промисловості, а також між обсягами виробництва кінцевої продукції та можливостями її реалізації. Неузгодженість в обсягах сировинних ресурсів і розмірах виробничої потужності призводить до порушення ритму роботи, надмірного продовження чи скорочення тривалості виробничого періоду, недовикористання виробничих потужностей, нераціональних перевезень сировини і продукції. Основними напрямками підвищення ефективності роботи переробних галузей є реконструкція матеріально-технічної бази на основі науково-технічного прогресу, вдосконалення економічних відносин між виробниками сільськогосподарської сировини та її переробниками, підвищення якості продукції. Важливим завданням є усунення диспропорцій між сировинними ресурсами і виробничими потужностями для їх переробки. Ця невідповідність полягає в нестачі потужностей для своєчасної переробки сировини, а також нестабільності сировинної бази. Найближчим завданням в цьому напрямку є зміцнення сировинних зон підприємств цукрової та м'ясо-молочної промисловості, наближення переробних виробництв до сільськогосподарських підприємств. Це сприятиме скороченню затрат на перевезення сировини, а також зменшенню її втрат.

8. Найефективніші зв'язки переробних підприємств існують з сільським господарством. Процес взаємодії сільського господарства з

переробними галузями ґрунтується на організаційно-економічній технологічній єдності виробництва, зберігання і переробки продукції рослинництва і тваринництва. Переробна промисловість доповнює харчову і поставляє сировину та напівфабрикати для подальшої переробки.

Список використаних джерел

1. Брезвін М. Організаційно-методологічні засади інтеграції виробництва в АПК // Економіка АПК. - 2015. - № 3. - С. 15-17
2. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція: навч. посіб. / Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2015. – 204 с.
3. Бочан І.О., Михасюк І.Р. Глобальна економіка: Підруч. — К.: Знання, 2017. — 403 с.
4. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 6) (За ред. П.Т. Саблука та ін.). К., ІАЕУААН, 2013, с.295.
5. Голота А. С. Стан та перспективи розвитку світового ринку зерна / А. С. Голота // Інноваційна економіка. - 2013. - № 3. - С. 232-235.
6. Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування агропромислового комплексу / П.Р. Пуцентейло // Вид-во «Люкс», 2016. – №2. – 446 с.
7. Євчук Л.А. АПК в умовах ринкової економіки // Економіка АПК, 2014, №12.
8. Саркісов А.Ю. Теоретико-методологічні принципи дослідження АПК в сучасних умовах. – 2017. – № 191. – С. 7-9.
9. Крушельницька О.В. Методологія та принципи досліджень агропромисловості: навч. посіб. / О.В. Крушельницька. - К.: Кондор, 2016. - 206 с.
10. Дідьківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2013. – 209 с.
11. Мостовий Г.І. Агропромисловий комплекс: державне регулювання: [монографія] / Г.І.Мостовий. – Х.: – Основа, 2014. – 299с.
12. Конєва І.І. Державна фінансова підтримка підприємств АПК: стан та стратегія розвитку / І.І. Конєва // Глобальні та національні проблеми економіки. –2016. – Випуск 14. – С. 802-806.

13. Павлова Г.Є. Державна підтримка як складова системи державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 11. – С. 34-37.
14. Діброва А. Д. Державне регулювання сільського господарства: теорія, методологія, практика / А. Д. Діброва. - К. : ВРД «Формат». - 2017. - 448 с.
15. Миколаївська облдержадміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.gov.ua>.
16. Головне управління статистики у Миколаївській області: статистичні дані [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
17. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств – К.:ІЗМН,2016
18. Переробна промисловість// Значення переробної промисловості в народному господарстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.gov.ua/printpage.php>
19. Інституції, що забезпечують підтримку підприємництва [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
20. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» [Електронний ресурс]- Режим доступу: <https://zakon.help/law/1877-IV/edition15.08.2018/>.
21. Шкварчук Л.О. Цінове регулювання: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2014. – 71 с.
22. Державна служба статистики України: статистичні дані [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
23. Ситник В.П. Вдосконалення економічного механізму в АПК. – О.: Урожай, 2016, - 95 с.
24. Сіваченко І.Ю. Перспективи підвищення продуктивності агропромислового виробництва/ І. Ю. Сіваченко//. – 2014. – 93 с.

25. Маркова А.А. Міжнародний агробізнес/ А. А. Маркова//. – 2016.- 123 с.
26. Чернюк А.Г., Шмаглій О.Б. Підвищення ефективності розвитку тваринництва. –К.: Наукова думка, 2015. – 160 с.
27. Смирний В.Р. Хімізація агропромислової продукції: Проблеми і перспективи. -Миколаїв, 2016.-143 с.
28. Філіпчук Н.А. Соціально-економічний розвиток сільських територій// Голос України, 2013. – 35 с.
29. Павлов О. І. Сільські території України. Одеса : Астропринт, 2015. 344 с.
30. Бондар Н.М. Розвиток сільськогосподарських товаровиробників на засадах публічно-приватного партнерства: монографія / Н. М. Бондар. – К.: НТУ, 2014. – 336 с.